

Konnerud kirke

I 1730-årene startet grev Wedel på Jarlsberg bergverksvirksomhet på Konnerud og fikk i 1737 kongelig tillatelse til «. . . en kirkegaard paa et bekvemt sted paa Svarterud gaards grund i Schouge anneks under Sande præstegjæld at anlægge ... en liden kirke paa samme grund at lade opbygge ...». Kirkegården ble tatt i bruk, men verkets dårlige økonomi tillot ikke kirkebygg. Gudstjeneste ble holdt i verkets bygninger, mens dåp og nattverd ble forrettet i Skoger kirke. I brev fra biskop Nannestad til sogneprest Hammer i Skoger heter det i 1760 «. . . Naar Werkets kirke er de same hus, hvori tilforn er holdt offentlig Gudstjeneste med prædiken og Sang, tillader følgelig, at Daab og Brudevielse deri maa forettes . . .». Samme år ble det reist eget kirkebygg på Konnerud, men da var det et partisipantskap som hadde overtatt verket. Med skiftende eiere og under skiftende konjunkturer var verkets enkle kirkebygg så dårlig etter hundre års bruk at et nytt måtte reises. Den nye kirken ble tegnet av arkitekt Wilhelm Hanstein som en enkel trekirke med vesttårn. Planene fikk kongelig approbasjon 24. april 1856 og 28. mars 1858 kunne kirken innvies. Konnerud kirke har alltid vært anneks til Skoger.

Kirken fra 1760 * (* etter en gjenstand betegner at den er forsvunnet)

Kirken ble reist på kirkegården som ble anlagt 1737. Lokalt heter det seg at den lå ca. 150 m syd for den nåværende kirke i en slak sydvendt helling nærmere elven, hvor verksbygningen var anlagt. Som kirketomt utpekes arealet syd for krysset mellom Skogerveien og Brokvollveien, som nå er bebygget.

Bygningen

I en gammel beskrivelse av kirken meddelt i Skogerboken heter det: «... For at faa et begreb om denne kirke, saadan som dens første oprindelse var, saa forestiller man sig et temmelig rumeligt træhus, bygget omtrent som lade med den ene forskjel, at det er ziret med 6 vinduer. Bedre var ikke kirkens udvortes anseelse, og ikke stort mer var der sørget for dens indvortes prydelse . . .». I 1777 ble det foretatt forbedringer med kirkebygningen, men «... Den fattedes fremdeles et taarn eller spiir . . . og klokken, hvor-med sammenkaldelse til gudstjeneste skeede, og som blev brugt til ringen ved jordefærder, var ikke hængende, som andre steder, i kirken, men imellem tvende opstandere paa kirkegaarden ...». Beskrivelsen tyder på at kirken var en rektangulær bygning med sadeltak og 6 vinduer. I stedet for tårn eller takrytter hadde kirken en enkel støpul for klokken ute på kirkegården. I 1794 fikk kirken tårn som klokkene ble hengt i.

Interiør

Den første lille kirke var meget sparsomt utstyrt. Den manglet helt «indvortes prydelser», «ingen altertavle, ingen ornament og andre zirater smykkede den. Ja, kirken eide dengang hverken oblatfad, kalk eller noget andet altertøi.» Det eneste som fantes var noen benker eller avdelte stoler og en «ganske simpel prekestol». (Skogerboken s. 58.) Etter at kirken var overdratt Wedel Jarlsberg i 1777, ble det foretatt en del forbedringer. Menigheten bidro da til anskaffelse av alter, «altertøi» og altertavle. I Bings beskrivelse fra 1796 omtales kirken som «et smukt Prædikekapel». Altertavlen er antakelig identisk med maleriet i gravkapellet (se under den nye kirken).

Kirken fra 1858

Kirken ligger ca. 10 km nordvest for Skoger kirke og en 300 m nord for elven hvor verkets bygninger var anlagt. I den sydvendte hellingen på nordsiden av Konnerudveien er kirkegården innhegnet med naturstensmur. Kirkegården har port i syd, og på kirkegårdens vestre del ligger gravkapell og bårhus.

Bygningen

Kirken er en rektangulær langkirke av tre med skip og kor i ett rom under ett stort sadeltak. Taket har møneretning nord—syd. Foran sydgavlen står et tårn med hovedinngang i nord og høy og spiss hjelm. I kirkerommets nordre del er innredet kor som har dør til et sakristi. Sakristiet er bygget inntil kirkens nordgavl, muligens som en senere tilføyelse. Til hundreårsjubileet i 1958 ble kirken reparert og forandret etter planer utarbeidet av arkitekt Wilhelm Karlson.

Kirken er oppført av tømmer på pusset grunnmur av natursten. Veggene er panelt utvendig og innvendig med stående falspanel som deles vannrett av profilert list i nivå med vindussålbenkene. Utvendig

avsluttes langveggenes panel med et kantstillet bord med profillist under den innkledd gesimskassen. Gavlveggenes panel dekkes oventil av et kantsatt bord med dvergbueutsveifing nedentil. Innvendig har begge langveggene en innkledd tverravstivning som springer ca. 25 cm inn i rommet ca. 2,5 m fra hver endevegg. Tverravstivningene understøtter et innkledd sperrebind. Opprinnelig var det nordre forsterkede sperrebind understøttet av to fasede stolper som var forbundet med profilert rundbue og markerte korskillet. Mellom tverravstivningene har hver langvegg 3 vinduer med krysspost og lav trekantavdekning. Vinduenes øverste grunder har 2 x 2 ruter, de nederste 2 x 3. Innvendig avsluttes veggene oventil med en høy og rikt profilert taklist. Den brytes av en profilert konsoll under hvert av de regulære sperrebind, som ble reparert i 1958. De har nå sperrer, saksesperrer og vertikalstøtte fra mønet, dessuten skråstøtte fra raft til vertikalstøtte. Saksesperrere bærer himling som består av 6 fyllinger mellom hvert sperrepar. Takene er tekket med diagonalt lagte skiferheller.

Sakristiet inntil kirkens nordgavl har vegger som er kledd utvendig og innvendig med stallpanel. Sadeltaket er dekket med rød tegl. Rommet har midtpostvindu med 2 x 5 ruter i hver grind i øst, og i vest dør til lite bislag med trapp og inngang fra nord. Tårnet har samme slags panel som kirken med samme slags horisontale lister. Sydportalen har samme type trekantavdekning som vinduene og utadslående tofløyet fyllingsdør. Innenfor portalene ble det i 1958 laget vindfang i tårnfoten som belyses av høye og slanke trekantavdekkede sidevinduer 3 x 6 ruter. Fra tårnfoten er det trapp til annen etasje, som har lignende vindu med 3 x 4 ruter i sydveggen og inngang til galleriet i nord. Tredje etasje, klokkestuen, som er oppført av bindingsverk, har trekantavdekket lydglugge i de 3 fri vegger. Like under gesimsen har kledningen i tårnets 4 vegger tre sirkulære hull som kan lukkes med skyvelemmer innvendig. Hjelmen har 4-sidet lav nedre del og høy og slank 8-sidet øvre del som bærer kors. Hjelmen er tekket med kobber.

Interiør

Prekestol og døpefont på nordsiden i koret, klokkerbenk på sydsiden, vestgalleri med orgel. Ovnsfyring samt elektrisk oppvarming. En koksovn står på sydsiden i koret. Eswa-oppvarming i benkeryggene, innstallert i 1951.

Kirken ble pusset opp til 100-års jubileet i 1958 etter forslag av ark. Wilhelm Karlsen og overlærer Carsten Lien. Et par søyler under himlingen i alterpartiet ble fjernet. Klokkerbenk, døpefont og orgelgalleri ble omarbeidet. Nytt orgel ble tatt i bruk.

Altertavlen (bortsett fra maleriet) alterring og benker er fra 1858 og antakelig tegnet av arkitekt Hanstein.

Farger fra 1958. Grå vegger, lysere grå markering av vinduer, strekkfisker og andre detaljer. Alterveggen er malt blå. Himlingens kasettetak har rosa fyllinger og grå rammer med gråhvit belistning og grågule sperrer. Grått gulv. Goetheglass i vinduene.

Inventar

Alter, kasseform. Høyde 94,5 cm, lengde 204 cm, dybde 87 cm. Trukket med stoff på tre fremsider.

Altertavle. Maleri på lerret av nattverden, muligens fra 1777, og brukt som altertavle i den eldste kirken. Utført av den samme maler som malte prekestolen. Dyp, rødlig farveholdning. Kraftige glanslys. Mål med rammeliste 215 x 134 cm. Maleriet ble satt inn i den nye altertavlen 1858, men i 1915 ble det skiftet ut og hensatt i gravkapellet. I 1983 er det igjen tatt inn i kirken. Bildet går for å være malt av bondemaleren Markus Bjørge, men er neppe bondearbeid.

Altertavle, oljemaleri av Niels Dahl, Kristiania 1915. Forestiller Jesus og Nikodemus. Jesus er iført rød kjortel, blå kappe. Nikodemus har grønn kappe og kjortel med brune ermer. Rammen som tilhørte det eldre alterbilde, er fra 1858. Den er av lignende type som altertavlen i Strømsø kirke, med buet midtfelt, pilastre, lav gavl, akroterier på sidene og gotiserende kors på toppen. Farger: Grått og hvitt med staffering i gull. Nederst innskrift med fraktur i gull og sort:

«Kom Jesum Christus ihm». Det nye alterbilde var en gave fra grosserer And. Brecke, Drammen.
Kneleskammel, skintrukket.

Alterring, flatbuet med tynne spiler, bred håndlist samt hylle for særkalker. Skintrukket knefall. Farger: grått og hvitt.

Døpefont, 4-sidet med riflede hjørner. Kraftig, forkrøppet kronlist. Høy, svunget såle for dåpsfatet. Kraftig, profilert og forkrøppet fot. På to sider innskåret kristogram. På to sider due som stuper ned. Farger: Hvitt med gullstaffering. Grå sokkelside. Høyde 80 cm, bredde 50 x 50 cm.

Prekestol muligens fra 1760. 6 fag, derav 5 med fyllinger med profilert ramme på sidene og buet topp uten profil. Kraftig kronlist. 6-kantet, innkledd fot med profilert belistning. Farver: lyst grått, gråblått,

grått og gullstaffering. I storfeltene malerier muligens fra 1777. De er antakelig malt samtidig med den gamle altertavlen og av samme maler. Motivene er Moses og evangelistene. Mørk tone, fine små glanslys i øyne, neserygger m.m. Malerienes høyde 52 cm, bredde 23,5 cm. Skintrukket karm.

Benker fra 1858. Lignende type som i nedre Eiker kirke, (også tegnet av arkitekt Hanstein).

Skrånende vanger med fyllingsmotiv. Svak utladning øverst og lav gavlformet topp med rund bekrøning. Farger: grå vange, rosa fyllingsfelt og hvit list.

Klokkerbenk, brystning med stående bord mot skip og midtgang. Løs stol.

Galleri, bjelker lagt opp i veggen, støttet av to søyler med drager over midtgangen. Brystningen er svunget frem på hver side og har liggende fyllinger med belistning.

Harmonium * fra 1867.

Orgel bygget av Aug. Nilsens efterfølgere 1892. (Nils Reinhardt Olsen fra Konnerud og Jens Henrik (Hilmar) Jørgensen; senere Olsen og Jørgensen.) 4 stemmer, «Principal, Gamba, Bordun, Octav» og anhangspedal. Senere overlatt en menighet på Vestlandet. — Orgel bygget av J.H. Jørgensen 1958.

Elektropneumatisk, 10 stemmer, to manualer. Prospektet er samarbeidet med vestveggen med piper i midtfeltet og spiler på hver side.

Rituelle kar. Kalk, sølv (Kat. 1901 nr. 402. Kat. 1972 nr. 162). Kupa innvendig forgylt, utvendig forgylt kant. Gravert innskrift: «Gitt til Verkets kapell, bekostet av innbyggerne i 1778». 6-kantet skaft, flat nodus med graverte blader på over- og underside, støpt bladheng med nodus, 6-passformet, profilert fot med vulst og plate, den siste stpl. IS/46 i hjerte (Jacob Jensen Smidt, Bragernes, 1746). Høyde 21 cm, diam. 12 cm. — Disk, gravert hjulkors på kanten. Stpl. som kalken. Diam. 13 cm.

58 særkalker, plett, Stpl. Th. Marthinsen, Tønsberg.

Oblateske, sølv, stpl. Th. Marthinsen. — Vinøse. Kors ytterst på skaftet. stpl. Tostrup. Lengde 18 cm.

Dåpsfat, tinn (Kat. 1901 nr. 403). Inngravert bladkrans hvori et alliansevåpen. Det venstre skjold har timeglass, kranium og knokler. Hjelmtegn: hjerte og piler. Det høyre skjold har springende rev. Hjelmtegn: springende rev. Øverst initialer KAS MJD. Under våpenet gravert 1689. Dessuten er senere tilføyd: «1760 CP Hammer RW Hammer» (Sogneprest Christopher Poul Hammer og Regitza Winge Hammer). 4 stpl, derav ett IR samt muligens Bergens byvåpen. Isåfall kan mesteren være Jacob Rubbertsen, Bergen, død 1691/92. (Kfr. Hals, s. 78.) Diam. 39,5 cm, Høyde 6 cm.

Kanne til dåpsvann. Fayance fra Egersund, brun-droplet med hvitt og forgylt kors. Høyde 32 cm.

Tinnkanne, nyere med gravert due på korpus. Høyde 34 cm.

Paramenter. 3 alterduker. a) Hvit lin med venetiansk søm. b) Hvit lin. På forsiden bred hvitsømbord med kors- og kalk-motiv, sydd i Oslo, forært av Konnerud kirkeforening. c) Hvit lin med svartsaum. Kornaks- og kalkmotiv, sydd av Agnes Svendsen.

Antependium, rødt med kristogram i gult. Utført i DNH 1974. Forært av Kirkeforeningen.

3 messehagler. a) Sort bomullsfløyel, 1700-tallstype med kors av sølvbånd. Rygg høyde 107 cm, bredde 74 cm. Forstk. høyde 92 cm, bredde 76 cm. b) Rød fløyel med gullgaloner og kors av gullbånd. c) Hvit damaskvevet lin med korsmønster, brodert kors med Guds lam i krysset. På forsiden stolpe med Guds lam i krysset. På forsiden stolpe med Jesu monogram. Utført i DNH. Forært av frøken Aagot Bastiansen 1957.

Lysstell. Alterstaker, messing, barokktype med vridd skaft, drevet og gravert fot, krave samt dryppskive under skaftet. Under bunnen plate hvorpå gravert: «Anskaffet af Th. Engelbretsen Aar 1905.» Høyde 50,5 cm.

Alterstaker, plett. 3-armet med støpte ornamenter. Vinbladmønster på foten. Høyde 51 cm, bredde 50 cm. Gitt av Bjørn Skalstad.

Messingstaker, barokktype. Støpt, balusterformet skaft. Lavtsittende, 6-kantet krave og profilert 6-kantet fot, båret av 6 liggende, støpte løver med kule mellom forbenene. Høyde 29 cm, bredde 25 cm.

Lysekroner, messing, 24-armet, for elektrisk lys. Oppheng med smijernsornamenter og forgylt kule.

Klokker. To klokker. a) Øverst ornamentborder. Innskrift: «Lyd til Herrens priis og ære at din Klang maa budskap bære om han hielp i al vor nød om hans trøst i liv og død. Støbt til Jarlsberg Wærks Kirke Aar 1858 at O. Olsen paa Nauen ved Tønsberg.» Diam. 75,5 cm, høyde ca. 73 cm. b) Innskrift: «Hør min lyd, kom og nyd de Guds gaver Kirken haver. Støbt af O. Olsen paa Nauen ved Tønsberg.» Diam. 53,5 cm, høyde ca. 50 cm.

Bøker. Den forordnede Alterbog, Chra. 1826.

Møbler. Skap, dobbelt dør med en fylling i hvert dørblad. Fyllingene har buet, knekket topp, og er delt av tverrgående list. Farve: grått med rosa fyllinger. Høyde 155 cm, bredde 84 cm, dybde 36 cm.

Nøkkelen har gjennombrutt kors i skjegget.

6 høyryggede brudestoler med skinntrukket rygg og sete.

Blomstervaser. 4 stykker. a-b) Sølv, stpl. Th. Marthinsen, Tønsberg, gitt av Konnerud Sanitetsforening til kirkejubileet 1959. c-d) Plett, innskrift 1858. 10.4.1938. Stpl. Th. Marthinsen, Tønsberg.

Tekstiler. Blågrått velourteppe på korets gulv. Rød løper fra 1974 i midtgangen.

Kirkegård

Kirkegården utvidet 1925 og 1973.

Kirkegårdsmur av natursten. Inngangen har tregrind med korsmotiv.

Gravkapell. Oppført etter tegning av byggmester Hermansen 1924.

Dekorert innvendig av Simen Horgen i 1950-årene. Maleri med motiv fra livsløpet, barndom, ungdom og alderdom.

Orgel forært av frøken Ebba Moe 1937.